

VERTIKÁLNÍ ČLENĚNÍ PODPORY OCHRANY SMRKOVÝCH POROSTŮ

(stav k 18. 12. 2018)

Nepříznivý vývoj mnoha faktorů v lesním hospodářství, zejména pak dlouhodobý deficit srážek, vysoce nadprůměrné teploty ve vegetačním období a s tím související oslabení lesních porostů nebo urychlení vývoje lýkožrouta smrkového a rozvoj kůrovcové kalamity, je jednoznačným argumentem pro přijetí skutečně krizových opatření, která mohou rozvoj kalamity zpomalit, ale také přispět k zachování smrkových porostů na vhodných stanovištích. Jedním z takových opatření by mohlo být vertikální členění podpory ochrany lesa ve smrkových porostech.

Důvody pro vertikální prioritizaci podpory

Dlouhodobý nedostatek srážek v posledních třech letech na většině našeho území a teploty ve vegetační sezóně roku 2018 překračující dlouhodobý průměr o více než 3 °C oslabily lesní porosty a zároveň umožnily extrémní nárůst populace lýkožrouta smrkového. Výsledkem je hrozivá prognóza objemu kůrovcem napadeného dříví v roce 2019 ve výši 30 mil. m³ (některé prognózy hovoří i o podstatně vyšším objemu). Reálné kapacity pro nahodilé těžby v ČR z dlouhodobého hlediska i s ohledem na nedostatek pracovních sil ovšem jen těžko překročí 20 mil. m³. Jakékoli navyšování kapacit a efektivity jejich využití včetně úspěšné asanace napadeného dříví bude spojeno s nutností odpovídající finanční motivace pracovníků v lesích, a tedy i majitelů lesů.

V této krizové situaci je nutné přijmout fakt, že dosavadními postupy na celém území ČR již nelze kůrovcovu kalamitu v krátkodobém horizontu zastavit ani významně zpomalit. Zároveň je třeba zohlednit, že vlastníkům lesů chybí z důvodu propadu cen dříví zdroje pro financování boje s kalamitou.

Dlouhodobá perspektiva

K boji s kůrovcem dochází i v lokalitách, kde smrk nemá podle současných znalostí a prognóz vývoje klimatických změn reálnou šanci na dlouhodobou prosperitu. Právě dlouhodobé prognózy by měly hrát významnou roli i v aktuálních krocích.

Z prognóz odborníků v oblasti pěstování lesa vyplývá, že pěstování smrku v nižších nadmořských výškách budou v budoucnu provázet další problémy a rizika. Naopak lze očekávat, že ve středních a zejména vyšších polohách by smrk měl i nadále prosperovat a mělo by tak být prioritou lesního hospodářství tyto porosty chránit před rozvojem kůrovcové kalamity. V současné situaci není ovšem zejména s ohledem na ekonomickou situaci vlastníků lesů smysluplné generovat nařízení, která by je dále finančně zatěžovala, ale je třeba hledat nástroje pozitivní motivace.

Systém vertikální prioritizace podpory ochrany lesa ve smrkových porostech

Z výše uvedených důvodů považujeme za vhodné vytvořit jednoduché vertikální rozčlenění s definováním dlouhodobě perspektivních stanovišť smrku. Na základě výstupů vědy a výzkumy by hranice perspektivního pěstování smrku mohla být stanovena v nadmořské výšce 500 m, kde by smrkové porosty nad touto hranicí byly klasifikovány jako perspektivní. Alternativně by bylo možné vertikálně rozčlenit stanoviště na tři oblasti (neperspektivní – do 400 m n. m., podmíněně perspektivní – od 400 do 600 m n. m. a perspektivní – od 600 m n. m.). Z důvodů jednoduššího výpočtu dotace a

přehlednosti zatřídění považujeme za vhodnější variantu rozdělení na dvě kategorie s výškovým rozdělením v 500 m n. m.

Vzhledem k propadu příjmů vlastníků lesů je nezbytné volit pozitivní motivační nástroje. Jeden takový nástroj v roce 2018 Ministerstvo zemědělství úspěšně zavedlo v podobě finančního příspěvku na ochranu lesa před kalamitními hmyzími škůdci (nařízení vlády č. 245/2018 Sb.). Ve vztahu k vertikálnímu členění podpory by mohl být tento nástroj před kůrovcovou sezónou 2019 novelizován tak, aby výše podpory reflektovala priority a perspektivy zachování porostů v jednotlivých nadmořských výškách. Finanční příspěvek v nižších polohách (do 500 m n. m.) by z důvodu rizika šíření kalamity do vyšších poloh měl být zachován, finanční příspěvek v perspektivních lokalitách by měl být významně navýšen. V zájmu smysluplnosti a efektivity uplatnění těchto příspěvků by měl být příspěvek dostupný pro všechny vlastníky lesů včetně státních (s výjimkou lesů v národních parcích). Dalším důvodem pro plošnou podporu všech vlastníků lesů je riziko další destabilizace trhu s dřívím v případě podpory pouze vybrané skupiny vlastníků. U státních lesů by se případně mohlo jednat o odlišný způsob finanční podpory, ale založený na stejném principu vertikální prioritizace. Součástí podpory by mělo být i zvýšení kontrol včasné a účinné asanace kůrovcového dříví.

Vedlejším pozitivním efektem může být koncentrace kapacit do perspektivních lokalit, kde je možné očekávat částečný přesun kapacit z oblastí nejnižších poloh. Na zvážení je vyjmutí kalamitních epicenter z této podpory, aby nedocházelo k podpoře těžby a „asanace“ sterilních kůrovcových souší.

Návrh konstrukce finančního příspěvku na ochranu lesa před kalamitními hmyzími škůdci pro vertikální prioritizaci

Předmět finančního příspěvku	Do 500 m n. m.		Nad 500 m n. m.	
	na PUPFL	mimo PUPFL	na PUPFL	mimo PUPFL
Včasná a účinná asanace jehličnatého dříví jeho zakrytím insekticidní sítí	150 Kč/m ³	250 Kč/m ³	300 Kč/m ³	500 Kč/m ³
Včasná a účinná asanace jehličnatého dříví jeho postřikem insekticidem s přimíchaným barvivem	50 Kč/m ³	150 Kč/m ³	100 Kč/m ³	300 Kč/m ³
Včasná a účinná asanace jehličnatého dříví jeho odkorněním	100 Kč/m ³	200 Kč/m ³	200 Kč/m ³	400 Kč/m ³
Odstranění jehličnatých dřevin z porostu do 40 let věku poškozených lýkožrouty nebo václavkou (za podmínky seštěpkování dříví a ponechání části štěpky v porostu)	26 000 Kč/ha		26 000 Kč/ha	

Pozn: Za vhodné považujeme zařazení metody zakrytí skládky netkanou textilií mezi předměty finančního příspěvku, aby se předešlo nedorozuměním, do kterého předmětu tato metoda patří.

Zásoby smrku v ČR dle nadmořských výšek (bez kůry od 10 cm průměru)

Nadmořská výška	Zásoba v mil. m ³
0–300 m n. m.	0,93
300–400 m n. m.	37,5
400–500 m n. m.	112,7
500–600 m n. m.	137,4
600–700 m n. m.	116,6
700–800 m n. m.	65,6
800–900 m n. m.	41,3
900–1 000 m n. m.	23,7
1 000 m n. m. a výše	17,6

Zdroj: NIL II

Financování

Vertikální členění podpory ochrany smrkových porostů by nemělo být v konfliktu se zvažovanou rajonizací na základě hodnocení kůrovcové situace v jednotlivých regionech. Vertikální členění podpory by představovalo jednoduchý, dostupný nástroj podpory pěstování smrku v perspektivních oblastech. Výhodou tohoto návrhu je jeho snadná proveditelnost bez nutnosti zásahu do legislativy, respektive do lesního zákona či vyhlášek, ale i to, že pracuje s principem pozitivní motivace vlastníků lesů.

Pro analýzu finanční náročnosti této podpory je třeba definovat vertikální rozdělení a následně vytvořit scénáře objemů kůrovcem napadeného dříví i poměr čerpání jednotlivých předmětů finančního příspěvku. Již z prvních výpočtů je zřejmé, že celková výše takto konstruované podpory by se pohybovala v jednotkách miliard korun ročně. Ztráta hodnoty porostů ve vyšších nadmořských výškách by ovšem byla násobně vyšší i bez zohlednění dopadů na další funkce lesů.

Samostatnou kapitolou jsou zdroje financování takto strukturovaného příspěvku. Z hlediska proveditelnosti se sice patrně jedná o reálné řešení, ale smysluplné pouze za předpokladu, že si politická reprezentace uvědomí závažnost i možné dopady současné situace v lesích a uvolní na pomoc lesnímu hospodářství finanční pomoc, která bude v řádech korespondovat se škodami, jež v lesích vznikají.

Jan Příhoda a členové CZECH FOREST think tank